

Om daardoor te leven

Benjamin Heyl, *De 613 mitswot. Gods onderwijzing over hoe als Jood te leven*. Uitgeverij Gompel&Svacina (Turnhout / 's Hertogenbosch) 2021. ISBN 978-94-6371-261-3

Kees de Vreugd

Over de 613 mitswot, de 613 geboden die in de Thora te vinden zijn, wordt wel veel geschreven, maar een toegankelijk totaaloverzicht kom je niet vaak tegen. Ik meende dat het voor het eerst was dat er in het Nederlands een publicatie verschijnt die ze allemaal op een rijtje zet en vertaalt, maar de literatuurlijst vermeldt een eerder boek van de hand van Elco Aronstein van enkele jaren geleden¹. Niettemin mag de auteur gefeliciteerd worden met deze publicatie.

Benjamin Heyl was leraar verpleegkunde en ethiek, maar studeerde ook aan het Joods Seminarium in Amsterdam en later bij rabbijn Kanterman z.l. in Jeruzalem. Heyl heeft veel gedoceerd en gepubliceerd over het Jodendom en de Thora. Het onderwijs van rabbijn Kanterman heeft hem geïnspireerd tot dit boek.

Tarjag

In dit boek worden de 613 voorschriften gepresenteerd die de Joodse traditie in de Thora gevonden heeft. Het gaat om 248 positieve geboden: “je zult dit of dat doen”, en 365 verboden: “doe dit niet; laat dat na.” Het getal 248 correspondeert met het aantal botjes dat het menselijk lichaam volgens de Joodse traditie telt en het getal 365 met de dagen van het zonnejaar. Dat er sprake is van 613 mitswot betekent niet dat daarmee alles gezegd is. Heyl citeert de Gaon van Vilna (rabbijn Eliahoë ben Sjloomo Zalman, 1721 – 1797) die gezegd heeft dat de 613 mitswot slechts de wortels zijn die zich in vele takken verspreiden. “Elke mitswa en elke andere uiting van de Tora omvat de hele Tora met alle mitswot, hun principes, hun details en hun precieze punten” (blz. 24).

Het concept van de 613 mitswot wordt toegeschreven aan rabbi Simlai (derde eeuw, Israël; BT Makkot 23b-24a). Het aantal 613 wordt bereikt met behulp van de gematria, de getalswaarde van letters en woorden. De getalswaarde van Thora is 611. Dat zijn de geboden die door Mozes gegeven zijn. Maar de eerste twee van de Tien Woorden (Exodus 20: 2 en 3) zijn direct door de Eeuwige zelf gesproken. Daarmee komt het totaal op 613. In Hebreeuwse letters geschreven is dat *tarjag*. Vandaar dat vaak gesproken wordt van *tarjag hamitswot*. Heyl stelt dat *mitswot tarjag* de ‘oorspronkelijke mitswot’ betekent. Waar hij dat op baseert is mij niet duidelijk, of ik begrijp hem verkeerd.

In de traditie is geprobeerd om al deze opdrachten te identificeren. De oudste bestaande lijst is die van Saadja Gaon (Babylon, 892 – 942). Het meest geaccepteerde overzicht is dat van Maimonides in zijn *Misjnee Tora*.

Tot zegen

De mitswot zijn gegeven om te leven en om tot zegen te zijn. Dat betekent dat, wanneer een Jood voor de keuze staat om mitswot te overtreden of gedood te worden, hij dan voor zijn leven kiest. Er zijn echter drie uitzonderingen: afgodendienst, moord en ontucht. Deze drie brengen een dood brengende vloek in de wereld. Dat zijn, voeg ik daar aan toe, ook voor christenen in het Nieuwe Testament herkenbare principes. Maar het Nieuwe Testament is dan ook eigenlijk te zien als een deel van de mondelinge leer.

¹ E.M. Aronstein, *613 Mitzwot, de ge- en verboden van het Jodendom*. Uitgeverij Van Warven (Kampen) 2017

De Bijbel maakt een onderscheid tussen *misjpatiem* en *choekiem*. Heyl legt uit dat de eerste logisch beredeneerbaar en moreel ethisch zijn, terwijl de laatste niet logisch afleidbaar, maar door God geboden zijn om de band tussen Israël en de Eeuwige te verstevigen. Het gaat dan bijvoorbeeld om de spijswetten (*kasjroet*) en de besnijdenis. Maar uiteindelijk is van alle voorschriften in de Thora de laatste grond toch voor alles Gods gezag.

De Tora omvat rechtvaardige mitswot die leiden tot zegen en leven, vandaag, gisteren en morgen. Gehoorzaamheid leidt tot een wereld waar het goed wonen is voor al wat leeft. De functie van de *choekiem* is volgens Maimonides om de verlokking van de afgoderij tegengaan.

Persoonlijk

In het tweede hoofdstuk gaat Heyl in op het gezag van de rabbijnen. De Bijbelse voorschriften vinden een verdere uitwerking in de *mitswot d'rabbanan*, de voorschriften van de rabbijnen. Uit Deuteronomium 17:8-11 wordt afgeleid dat de rechtsbevoegdheid is overgedragen op de rabbijnen (vgl. Mattheüs 23:2). De handoplegging, *semicha*, symboliseert deze overdracht van autoriteit. Daarnaast is er nog een derde bron van halacha: de bestaande gewoonten, *minhagiem*. Als iets een *minhag* is, heeft het ook gezag.

Heyl wordt niet moe om te benadrukken dat het niet om 613 wetten gaat, maar om 613 onderwijzingen van God. Ook al kunnen ze nu niet allemaal uitgevoerd worden (vanwege de afwezigheid van de tempel of omdat ze aan het land Israël zijn gebonden), het is nuttig om ze te bestuderen. Dat is een doorlopend, dynamisch leerproces, waarin hij de lezer mee wil nemen.

In deel II behandelt de auteur de 613 voorschriften volgens de indeling van Maimonides. De eerste reeks *mitswot* vormen een soort "theologie". Uit deze onderwijzingen leren we dat God onkenbaar, onbereikbaar verheven en toch intens nabij is, een persoonlijke God. Daarin laat Heyl op bepaalde momenten ook zijn persoonlijke geloof spreken (bijv. op blz. 44). Het zou mooi zijn om daarover, maar ook over allerlei thema's die hij daarmee verbindt, zoals de ethiek van milieu en economie op basis van deze Godsrelatie, nog eens verder met de auteur in gesprek te gaan.

Aansprekend vind ik zijn uitspraak dat het antisemitisme zijn oorsprong vindt "doordat wij niet wensten te scheiden van de Eeuwige en Zijn Tora" (blz. 54). Als hij schrijft: "Water, noch vuur, noch gas. Niets zal ons ooit kunnen scheiden van de Eeuwige en Zijn Tora," roept hij dan bewust de echo van Romeinen 8 op?

Het is ondoenlijk en onnodig om het hele boek te bespreken. Toch een klein puntje van kritiek: ik vind de transcriptie van het Hebreeuws soms een beetje vreemd. Bijvoorbeeld: geer (גר) en nageri (נבּרי), waar zowel de *gimel* als de *chaf* met de g worden weergegeven. Dat zijn toch twee duidelijk verschillende klanken. Dat neemt niet weg dat dit een waardevol boek is, waarvan ik graag zeg: neem en lees.